

Š i f r a k a n d i d a t a :

--

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

ZGODOVINA

==== Izpitna pola 1 ====

Obča zgodovina

Sreda, 9. junij 2021 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Izpiti poli je priložena barvna priloga.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpiti pola vsebuje 25 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 60. Za posamezno nalogu je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešite pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani (1–16), od tega 2 prazni.

Barvna priloga ima 4 strani (17–20).

3/20

Prazna stran

OBRNITE LIST.

Od nacionalnih gibanj do prve svetovne vojne

1. Ob koncu 18. in v začetku 19. stoletja se je začel proces, ki naj bi presegel staro stanovsko delitev ter politično in kulturno poenotil celotno prebivalstvo. Pri reševanju si pomagajte s sliko 6 v barvni prilogi.

V teh državah so notranji procesi sprememb pripeljali do naroda kot skupnosti politično osveščenih državljanov, ki so ne glede na njihov družbeni in ekonomski položaj, etnični izvor in veroizpoved pred zakonom enaki. /.../ Narod in država sta sinonima, tako združeno telo so omogočili enotni jezik, enotni pravni in administrativni sistem, centralna oblast in skupni politični cilji.

(Vir: Alter, P., Kaj je nacionalizem, v: Rizman, R., 1991: Študije o etnonacionalizmu, str. 230. Knjižnica revolucionarne teorije. Ljubljana)

Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.

- A V Franciji je proces oblikovanja enotnega naroda sprožila revolucija leta 1789.
- B V Švici so načelo enotnosti naroda in države ustvarjali na temelju enotnega jezika.
- C Proses poenotenja naroda in države je najhitreje potekal v vzhodni Evropi.
- D Boj za neodvisnost Belgijcev, ki so se hoteli ločiti od Nizozemcev, se je začel leta 1830.
- E Italija je bila zaradi skupnega jezika politično in kulturno homogena že v začetku 19. stoletja.
- F Proces kulturne homogenizacije je sprožal uporništvo manjših narodov v večnarodnih državah.

(3 točke)

2. Na dunajskem kongresu leta 1815 je bila ustanovljena Nemška zveza.

Na zemljevidu srednje Evrope, ki je nastal na kongresu, se je pojavila Nemška zveza; tej je predsedoval avstrijski cesar, podpredsednik pa je postal pruski kralj. Obsegala je 39 držav in mnoge izmed njih niso imele nič skupnega z Nemčijo (hannoverski kralj, na primer, ni bil nihče drug kot angleški kralj). Marsikatera ni bila naklonjena bodoči združitvi Nemčije.

(Vir: Iannaccone, A., 1998: Devetnajsto stoletje: Začetek dvajsetega stoletja, str. 18. Mladinska knjiga. Ljubljana)

2.1. Zakaj liberalno nemško meščanstvo ni bilo zadovoljno z Nemško zvezo?

2.2. Katera država je prevzela pobudo pri združevanju v enotno Nemčijo?

2.3. Kaj je omejevalo gospodarsko sodelovanje znotraj Nemške zveze?

(3 točke)

3. Brez lastne države, pod vladavino vladarjev drugih narodov, so bili tudi nekateri evropski narodi, ki so se ponašali z bogato zgodovino, npr. Grki in Poljaki. Njihov boj za neodvisnost je v 19. stoletju sprožil različne odzive doma in v Evropi. Pri reševanju si pomagajte z besedilom in s sliko 6 v barvni prilogi.

V dobršnem delu razprav 19. stoletja o nacionalnosti je bila navada, da se narodi delijo na »zgodovinske« in »nezgodovinske«. /.../ V stvarnosti pa je bil pojem zgodovinskosti povsem subjektiven, da ne rečemo za lase privlečen. /.../ Pokazalo se je, da odločilni dejavnik niso ne velikost ne gospodarska moč ne trdnost zgodovinskih argumentov, temveč politične okoliščine. /.../ Samo politika je odločila, da lahko Grkom, Belgijcem, Romunom in Norvežanom uspe, Ircem, Čehom ali Poljakom pa za zdaj še ne. Sprva je še največ obetov za spremembe ponujal propadajoči osmanski imperij. Narodnosti v ruskem ali habsburškem cesarstvu pa so prišle v ospredje šele ob prelomu stoletja.

(Vir: Davies, N., 2013: Zgodovina Evrope, str. 798. Modrijan. Ljubljana)

Obkrožite črko pred izbranim narodom.

A GRKI B POLJAKI

V obliki krajšega razmišljanja navedite, pod vladavino katerih držav je živel ta narod v začetku 19. stoletja, ali so ga šteli k »zgodovinskim« ali »nezgodovinskim« narodom, zakaj so bili pripadniki naroda nezadovoljni z nadoblastjo tuje države, opišite njihov boj za neodvisnost in pojasnite, kako so se na ta boj odzvali v evropskih državah.

(5 točk)

4. Leta 1848 so po številnih evropskih državah izbruhnile revolucije. Pri reševanju si pomagajte s sliko 7 v barvni prilogi.

4.1. V kateri državi je uspeh revolucije odseval v zamenjavi kralja z izvoljenim predsednikom?

4.2. Kakšen cilj so imeli uporniki v severnih delih Apeninskega polotoka?

(2 točki)

5. Eno osrednjih žarišč revolucije v nemškem prostoru je bil Frankfurt, kjer je po volitvah v Nemški zvezi zasedal nemški parlament.

Obkrožite črko pred pravilno trditvijo.

- A Pruski kralj je podpiral sklepe frankfurtskega parlamenta.
- B Avstrijski cesar je podpiral vstop avstrijskega dela Nemške zveze v združeno Nemčijo.
- C Frankfurtski parlament je za nemškega cesarja izvolil pruskega kralja.

(1 točka)

6. Slovanski narodi so se na sklic frankfurtskega nemškega parlamenta odzvali s sklicem slovanskega kongresa v Pragi junija 1848.

V pozivu avstrijskim Slovanom, naj se udeležijo slovanskega kongresa v Pragi (od Slovencev ga je podpisal Fran Miklošič), so organizatorji zapisali:

»Narodi Evrope se sporazumevajo in združujejo. Nemci so za svojo združitev sklicali parlament v Frankfurtu, ki obstoji zato, da mu avstrijska država od svoje suverenosti odstopi toliko, kot je potrebno za nemško enotnost, in da se cesarstvo z vsemi svojimi neogrskimi deželami priključi Nemčiji. Takšen korak ne bi uničil le enotnosti Avstrije, ampak tudi prejšnjo zvezo in samostojnost slovanskih ljudstev, katerih nacionalnost pride s tem v nevarnost.«

(Vir: Cvirk, J., Studen, A., 2010: Zgodovina 3, str. 67. DZS. Ljubljana)

S pomočjo besedila pojasnite, zakaj so predstavniki slovanskih narodov nasprotovali rešitvi nemškega vprašanja na način, kakršnega je želel frankfurtski parlament.

(1 točka)

M 2 1 1 5 1 1 1 1 0 7

7. Ob koncu 19. stoletja so si evropske države ustvarile velike imperije in v svoje kolonije spremenile še obsežna območja Afrike in Azije.

S pomočjo slike 8 v barvni prilogi povežite kolonialne sile in njihove največje kolonije tako, da na črto v levem stolpcu vpišete ustrezno črko iz desnega stolpca.

_____	Kongo	A	Nemčija
_____	Kanada	B	Italija
_____	Zahodna Afrika	C	Nizozemska
_____	Indonezija	D	Belgija
_____	Libija	E	Francija
_____	Namibija	F	Velika Britanija

(3 točke)

8. Najmočnejša svetovna sila z največjim kolonialnim imperijem je bila Velika Britanija. Svojo vlogo je ohranjala z obvladovanjem nekaterih ključnih pomorskih točk in močno mornarico. Pri reševanju si pomagajte s sliko 8 v barvni prilogi.

Britanija je vzdrževala največji imperij z najmanj vojaške sile. Še dalje se je močno opirala na domače poglavarje in lokalne vojaške enote. V Delhiju, ki je vladal 400-milijonskemu prebivalstvu Indije, je bilo manj britanskih uradnikov kakor avstrijskih uradnikov v Pragi. Vsa večja ozemlja, ki so jih poselili britanski priseljenci, so dobila status samoupravnih dominionov.

(Vir: Davies, N., 2013: Zgodovina Evrope, str. 798. Modrijan. Ljubljana)

- 8.1. Navedite tri strateško pomembne kolonije, ki so Veliki Britaniji omogočale nadzor nad pomorsko trgovino.

- 8.2. Navedite ozemlja, ki so dobila status dominiona do 1. svetovne vojne.

- 8.3. Zakaj so nekatera ozemlja dobila status dominiona?

(3 točke)

9. Na karikaturi na sliki 1 je prikazan Cecil Rhodes, ki je veljal za brezobzirnega politika. Svoje delovanje je posvetil utrjevanju britanske moči v Afriki.

- 9.1. Katero težnjo britanske imperialne politike nakazuje slika 1?

- 9.2. Opisite, kakšne ekonomske koristi je imela Velika Britanija od kolonij.

Slika 1

(Vir: https://de.wikipedia.org/wiki/The_Rhodes_Colossus#/media/Datei:Punch_Rhodes_Colossus.png. Pridobljeno: 10. 10. 2019.)

- 9.3. Na podlagi katerih idej so imperialisti utemeljevali svoj odnos do domorodnega prebivalstva?

(3 točke)

10. Rusija je zaradi avtokratskih carjev med velesilami najbolj zaostajala pri modernizaciji države. To se je pokazalo v zunanjepolitičnih neuspehih in izbruhu revolucije leta 1905.

- 10.1. Kateri zunanjepolitični dogodek je spodbudil izbruh revolucije?

- 10.2. Katere politične spremembe je doživela Rusija po revoluciji?

(2 točki)

11. Eno največjih kriznih žarišč v desetletjih pred 1. svetovno vojno je bil Balkan.

Povežite v pravilne pare tajne organizacije južnoslovanskih narodov in njihovo dejavnost tako, da na črto v levem stolpcu vpisete ustrezeno črko iz desnega stolpca.

____ atentat na prestolonaslednika Franca Ferdinanda	A preporodovci
____ atentat na kralja Aleksandra Obrenovića	B Mlada Bosna
____ ilindenska vstaja	C Črna roka
____ delovali v slovenskem delu Avstro-Ogrske	D VMRO

(2 točki)

12. Devetnajsto stoletje je na temelju industrijske revolucije prineslo zelo hiter gospodarski razvoj. Industrializaciji je sledila modernizacija prenosa informacij.

V času, ko je bilo za telegrafski prenos novic iz New Yorka do Tokia potrebnih le nekaj minut ali ur, je bilo še toliko bolj nenavadno, da New York Herald z vsemi svojimi kapacetetami ni mogel dobiti pisma Davida Livingstona iz osrednje Afrike v manj kot osmih ali devetih mesecih (1871–72); to je še toliko bolj presenetljivo, ker je lahko The Times v Londonu isto pismo ponatisnil že dan potem, ko je bilo objavljeno v New Yorku.

(Vir: Hobsbawm, E., 2011: Čas kapitala 1848–1875, str. 69. Sophia. Ljubljana.)

- 12.1. Iznajdba katere naprave je povzročila revolucijo pri prenosu informacij?

- 12.2. Kakšne vplive je imela modernizacija na informiranje prebivalstva?

(2 točki)

13. Industrializacija je sprožila spremembe v vsakdanjiku prebivalstva in njegovem delovnem položaju.

S pomočjo slike 9 v barvni prilogi navedite demografske posledice industrializacije.

(1 točka)

Razvoj demokracije

14. Pred in med prvo svetovno vojno so velesile oblikovale sistem vojaških zavezništev. Pri reševanju si pomagajte s sliko 10 v barvni prilogi.

Slika 2

(Vir: https://en.wikipedia.org/wiki/.../#media/File:Bundesarchiv_Bild_136B0560_Frankreich,_Kavalleristen_im_Sch%C3%BCtzengraben.jpg. Pridobljeno: 4. 12. 2019.)

Obkrožite črko pred izbranim zavezništvom.

A ANTANTNE SILE

B CENTRALNE SILE

14.1. Naštejte štiri evropske države, ki so bile članice zavezništva leta 1915.

14.2. Kako se je zavezništvo odzvalo na sarajevski atentat oz. na dogodke, ki so mu sledili?

14.3. Kateri način vojskovanja je prevladal na evropskih bojiščih?

14.4. Pojasnite, kaj je za zavezništvo pomenil vstop ZDA v vojno.

(4 točke)

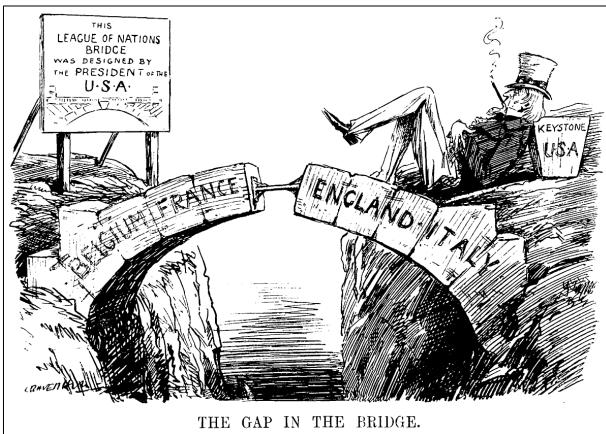
15. Januarja 1919 se je začela pariška mirovna konferenca.

Povežite države in kraje, kjer so bile sklenjene mirovne pogodbe s temi državami, tako da na črto v levem stolpcu vpišete ustrezeno črko iz desnega stolpca.

____ Sevres	A Avstrija
____ Saint Germain	B Nemčija
____ Trianon	C Madžarska
____ Versailles	D Turčija

(2 točki)

16. Eden glavnih sklepov pariške mirovne konference je bil ustanovitev Društva narodov.

Slika 3

(Vir: Gabrič, A., Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 21. DZS. Ljubljana)

- 16.1. S kakšnim namenom je bila ustanovljena ta organizacija?

- 16.2. Zakaj se ZDA niso pridružile Društvu narodov?

- 16.3. Pojasnite razloge, zaradi katerih Društvo narodov ni moglo uspešno opravljati svojega poslanstva.

(3 točke)

17. Vojaški porazi Rusije v prvi svetovni vojni so poglobili odpor do carske oblasti, politično in gospodarsko razsulo pa sta državo pripeljala na rob propada.

V pozmem februarju se je arktična zima, ki je prispevala k polomu preskrbe z živilo, nenadoma spremenila v prezgodnjo pomlad. Na tisoče stavkajočih in demonstrantov se je zgornilo na ulice Petrograda, zahtevali so mir, kruh, zemljo in svobodo. /.../ Duma si je drznila imenovati začasno vlado brez carja, predstavniki raznih socialističnih frakcij pa so ustanovili »petrograjski sovjet delavskih in vojaških odpolancev«.

(Vir: Davies, N., 2013: Zgodovina Evrope, str. 859. Modrijan. Ljubljana)

- 17.1. Kateri dogodek opisuje besedilo?

- 17.2. Pojasnite, zaradi katerih razlogov začasni vladi ni uspelo pomiriti ljudskega nezadovoljstva.

(2 točki)

18. Po prvi svetovni vojni so se revolucionarna gibanja širila tudi v drugih evropskih državah.

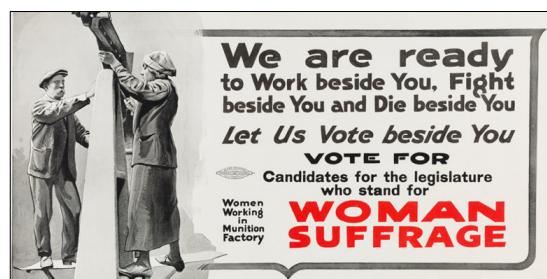
Obkrožite črke pred tremi pravilnimi trditvami.

- A Ruski boljševiki so pričakovali svetovno revolucijo.
- B Socialistične stranke so zagovarjale izvajanje socialnih reform po demokratični poti.
- C Komunisti so menili, da kapitalizma ni mogoče reformirati, a so kljub temu zavračali revolucijo.
- D Marca 1919 so komunisti na Madžarskem razglasili sovjetsko republiko.
- E Socialisti so se leta 1919 povezali v Kominterno s sedežem v Moskvi.
- F Socializem je družbena ureditev, v kateri ni več družbenih razredov.

(3 točke)

19. Prva svetovna vojna je spremenila tradicionalno vlogo žensk v družbi.

Navedite spremembe v prid večji enakopravnosti žensk, ki jih je prinesla prva svetovna vojna.

Slika 4

(Vir: <https://historical.ha.com/item/political/posters-and-broadsides-1896-present-/woman-s-suffrage-terrific-wwi-war-effort-placard/a/6199-36560.s>. Pridobljeno: 4. 12. 2019.)

(1 točka)

20. V kriznih tridesetih letih 20. stoletja so diktature izpodrinile demokracijo v večini evropskih držav. Pri reševanju si pomagajte s sliko 11 v barvni prilogi.

20.1. Pojasnite, zakaj so avtoritarne in totalitarne diktature izpodrivale demokratične sisteme.

20.2. Navedite dve evropski državi, ki sta nastali oz. postali samostojni po prvi svetovni vojni in ohranili demokratično ureditev do druge svetovne vojne.

(2 točki)

21. Fašistična oblast v Italiji in nacistična oblast v Nemčiji sta posegli na vsa družbena področja, tudi v razmerja med delavci in delodajalci.

V praksi je bil fašizem komajda prijazen do delavca. Tako Mussolini, nekdanji socialist, kakor Hitler sta oba drugače govorila delavcem, preden sta prišla na oblast, kakor potem, ko sta jo dosegla. /.../ V industrijskih razmerjih so bili fašisti jasno na strani gospodarjev. Neodvisne sindikate so potolkli v Italiji in Nemčiji, združenja delodajalcev pa so smela ostati.

(Vir: Mazower, M., 1998: Temna celina. Dvajseto stoletje v Evropi, str. 136–137. Mladinska knjiga. Ljubljana)

21.1. Kakšen je bil njun odnos do delavskih sindikatov?

21.2. Opišite sistem korporativizma v fašistični Italiji.

(2 točki)

22. V drugi polovici tridesetih let je Sovjetsko zvezo zajel val stalinističnega nasilja, ki je pogubil več milijonov življenj. Najprej je zajel partijo in vojsko, zatem izobražence, kulake in druge »sumljive« družbene skupine, na koncu pa še tajno policijo.

22.1. Kako imenujemo obdobje stalinističnega nasilja v letih 1936–1938?

22.2. Kaj je Stalin želet s tem doseči?

(2 točki)

23. Totalitarne države so nadzirale vzgojo in izobraževanje mladine in s pomočjo politične propagande krepile kult vodje.

23.1. Katera sredstva politične propagande so politični vodje izkoriščali za krepitev političnega vpliva?

23.2. Pojasnite namen organizacij, kot so bile Hitler Jugend v Nemčiji, Opera Nazionale Balilla v Italiji in Komsomol v Sovjetski zvezi.

Slika 5

(Vir: https://en.wikipedia.org/wiki/Komsomol#/media/File:Komsomol_poster_1933.jpg.
Pridobljeno: 4. 12. 2019.)

(2 točki)

24. Leta 1936 je v Španiji izbruhnila državljanska vojna. Država je bila razklana na dva tabora. Pri reševanju si pomagajte s sliko 12 v barvni prilogi.

Nasprotno je imela vlada le malo profesionalnih čet, ki bi jih lahko štela za svoje. Sčasoma je usposobila in poslala na bojno polje redne sile, toda močno se je morala opreti na oborožene milice različnih levičarskih sindikatov – socialističnega PSOE, anarhističnega FAI, marksističnega antistalinističnega POUM, UGT in komunističnega CNT.

(Vir: Davies, N., 2013: Zgodovina Evrope, str. 921. Modrijan. Ljubljana)

24.1. Navedite tri politične skupine, ki so podpirale republikansko vlado.

24.2. Kateri dve manjšini v Španiji sta razglasili avtonomni republike?

24.3. Pojasnite, kako so se na špansko državljansko vojno odzvale evropske velesile.

(3 točke)

25. Na črto pred navedenim dogodkom vpišite ustrezno letnico: 1922, 1929, 1933, 1936, 1937, 1938.

- _____ münchenski sporazum
- _____ fašistični »pohod na Rim«
- _____ F. D. Roosevelt razglasil program New Deal
- _____ zlom borze na Wall Streetu
- _____ bombardiranje Guernice
- _____ zmaga Ljudske fronte na volitvah v Franciji

(3 točke)

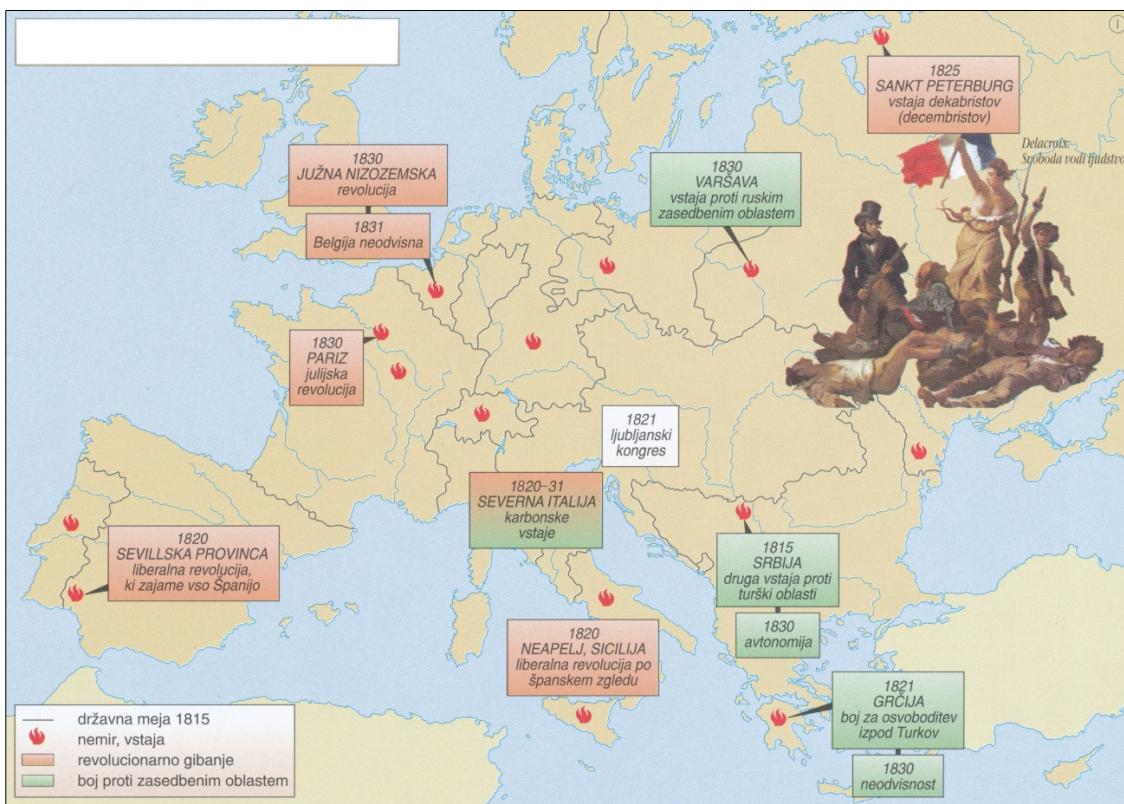

Prazna stran

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

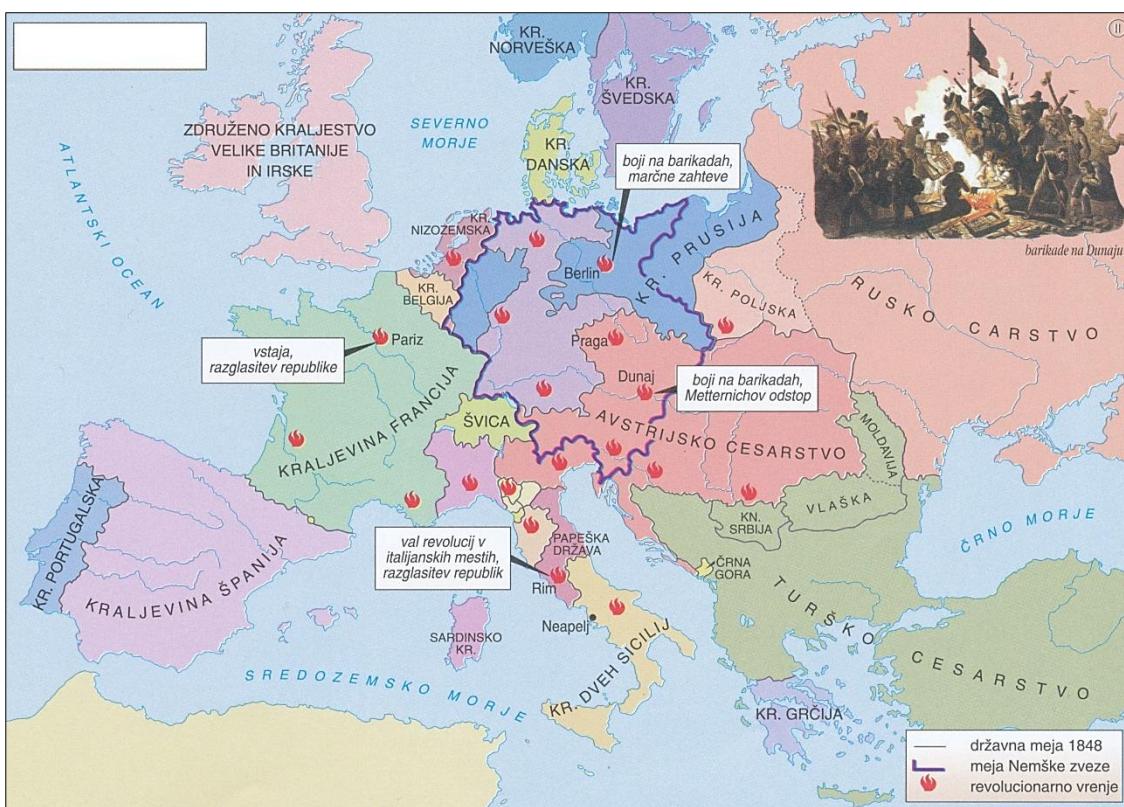

Barvna priloga (k Izpitni poli 1)

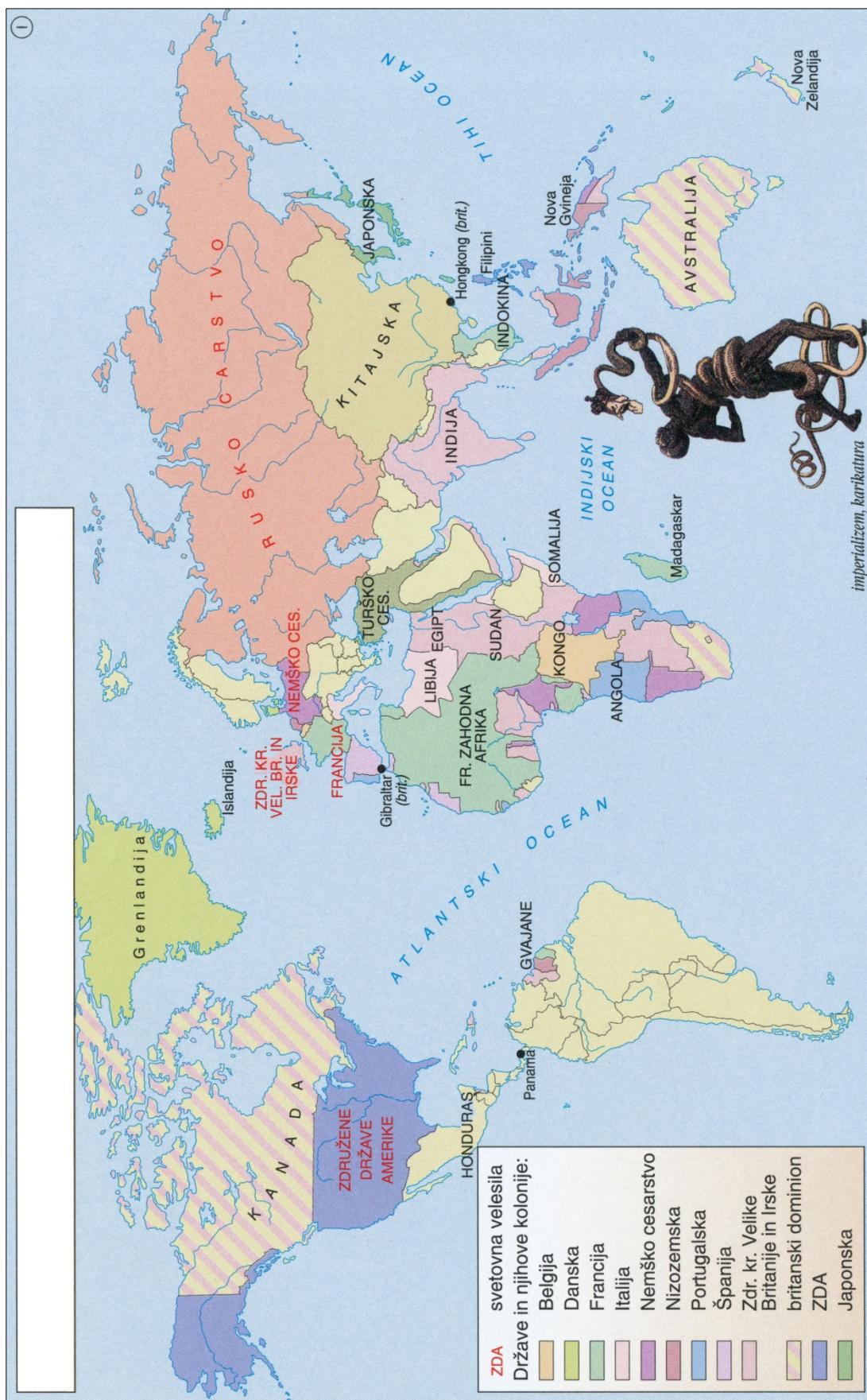
Slika 6: Vstaje in revolucije v letih 1815–1847

(Prejeno po: Mali zgodovinski atlas, str. 49. Modrijan. Ljubljana, 2013)

Slika 7: Pomlad narodov

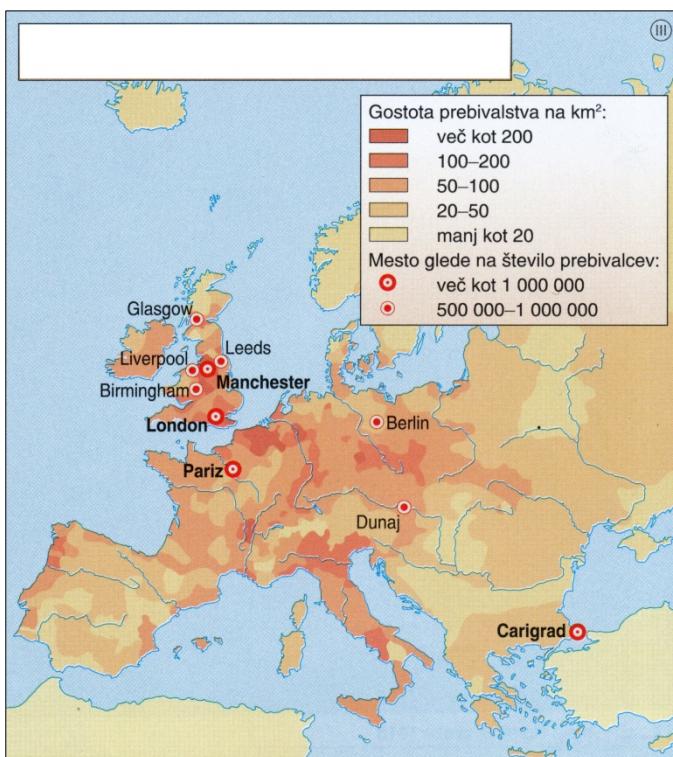
(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 49. Modrijan. Ljubljana, 2013)

Slika 8: Svetovne velesile in kolonialni imperiji pred prvo svetovno vojno

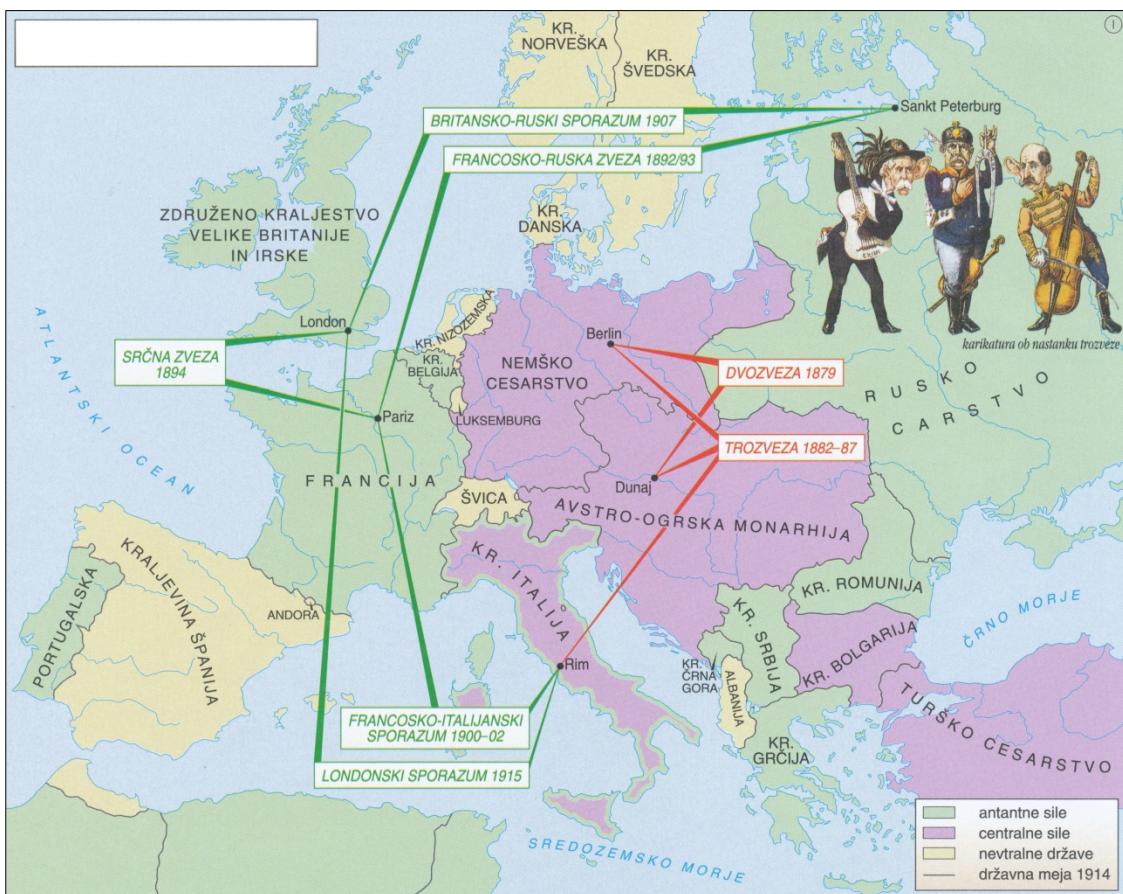
(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 53. Modrijan. Ljubljana, 2013)

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

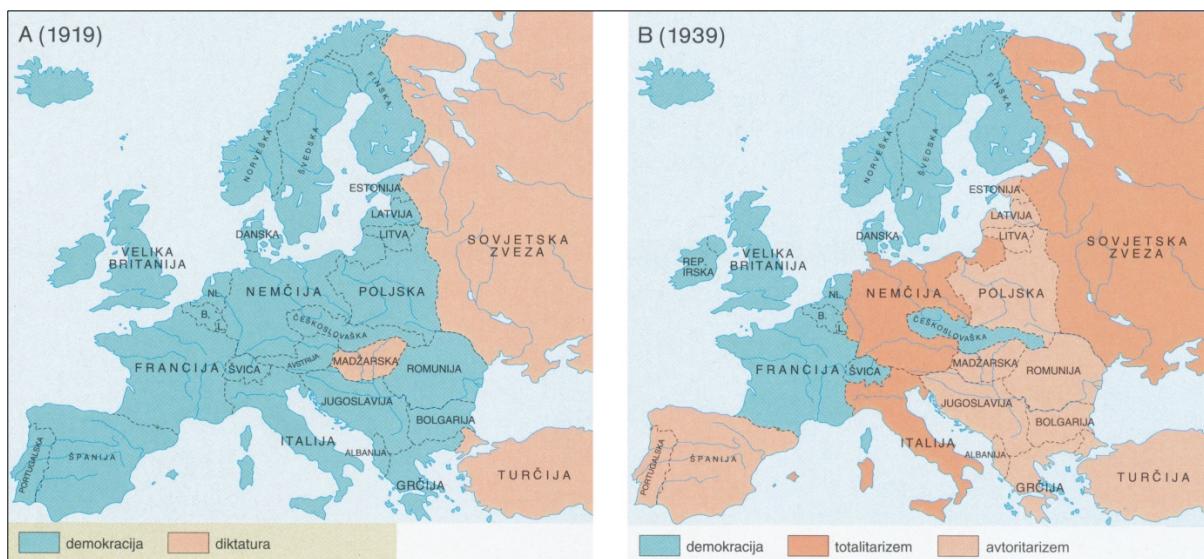
Slika 9: Evropsko prebivalstvo okoli leta 1850

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 48. Modrijan. Ljubljana, 2013)

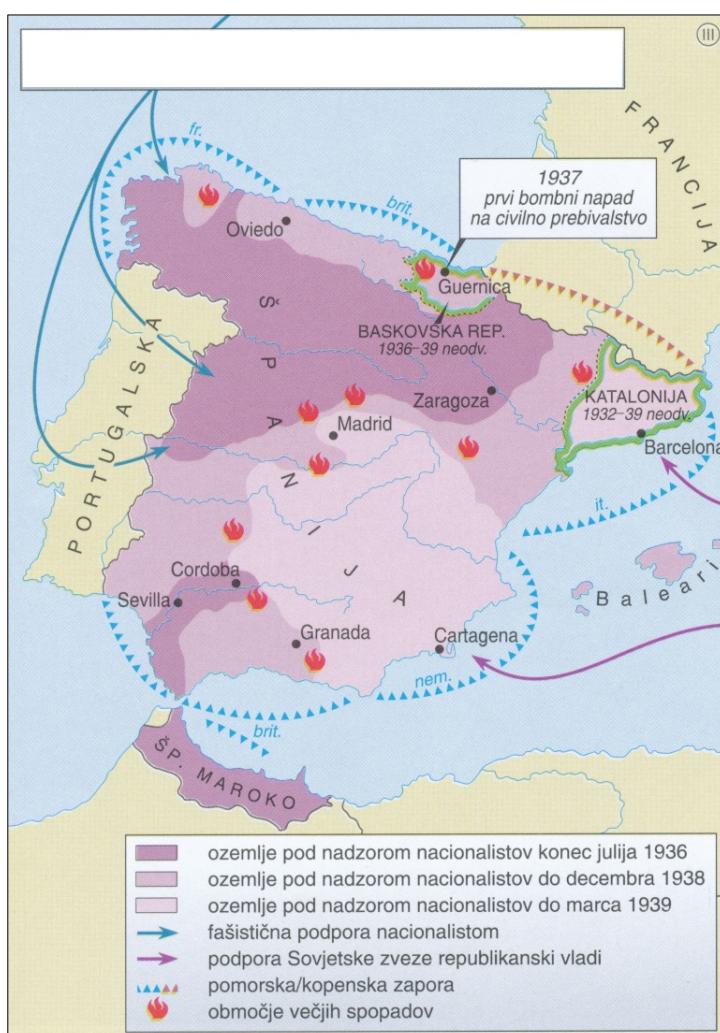
Slika 10: Antantne in centralne sile

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 58. Modrijan. Ljubljana, 2013)

Slika 11: Politični sistemi v Evropi po prvi svetovni vojni (A) in tik pred drugo svetovno vojno (B)

(Vir: Gabrič, A., Režek, M., 2011: Zgodovina 4, str. 38. DZS. Ljubljana)

Slika 12: Španska državljanska vojna v letih 1936–1939

(Vir: Mali zgodovinski atlas, str. 69. Modrijan. Ljubljana, 2013)